

N.B. Het kan zijn dat elementen ontbreken aan deze printversie.

14:26

Kun je op NRC rekenen voor betrouwbare informatie, duiding en analyse

Lees of luister, digitaal of op papier al vanaf €2,- per week

Wanneer aan wolven, want we zullen wel

KIES MIJN ABONNEMENT

Natuur De wolf is definitief terug in Nederland. Hoe gaan de Nederlanders daarmee om? Een Wolvenplan moet antwoord bieden.

 Nienke Beintema 8 oktober 2021 om 15:40

 Leestijd 8 minuten

Wolvensporen Veluwe
Foto Marielle van Uitert 📷

Er hangt een spanning in de lucht in de Groote Peel. In dit uitgestrekte hoogveen op de grens van Brabant en Limburg broeden blauwborsten, jagen libellen en scharrelen reeën en wilde zwijnen. Maar die hoefdieren zijn hun leven niet zeker. Er struint namelijk ook een wolf door het gebied. Je ziet hem niet, maar je vindt wel overal zijn uitwerpselen. Het zijn enorme, grijswitte drollen, soms wel dertig centimeter lang, vol taaie haren en botsplinters. Veel te groot en te ruig voor marter, vos of hond.

Deze wolf is een bijzonder exemplaar: hij is geen zwerver, zoals veel van zijn soortgenoten in ons land, maar geldt als gevestigde wolf. Hij woont namelijk al minstens anderhalf jaar in het gebied tussen Groote Peel, Groote Heide en Strabrechtse Heide. Hij eet vooral wild, maar pakt ook schapen bij de omringende boeren, en zelfs jonge Schotse hooglanders. En: hij is niet afkomstig uit Duitsland, maar uit de Franse Alpen. Dat duidt erop dat ons land weer deel uitmaakt van een aaneengesloten Europees leefgebied.

Dit alles blijkt uit [onderzoek van ecologen](#) van Wageningen Environmental Research, samen met Vlaamse en Duitse collega's. Samen publiceren zij deze week een rapport, *De wolf terug in Nederland*, in opdracht van het ministerie van LNV, het Interprovinciaal Overleg en BIJ12, de uitvoeringsinstantie van de twaalf provincies.

Het rapport is een verzameling van de beschikbare kennis over de wolven in Nederland. Het beschrijft niet alleen de handel en wandel van de gevestigde Brabantse wolf, maar ook die van alle andere 33 wolven die in de afgelopen jaren in ons land zijn waargenomen: doortrekkers, zwervers én blijvers, waaronder de roedel van de Veluwe, die dit jaar voor de derde maal jongen voortbracht. Onderzoekers verzamelden keutels, prooiresten, dna-materiaal en doodgereden exemplaren. Ze analyseerden zenderdata, beelden van wildcamera's, zichtwaarnemingen en modeldata, ze maakten kaartjes, schreven aanbevelingen en publiceerden wetenschappelijke artikelen.

Lees ook:

De zwerftocht van naya de wolf

Vooral aaneengesloten bosgebieden blijken belangrijk voor onze Nederlandse wolven, zo blijkt uit al het onderzoek. Verkeer is een belangrijke sterftedfactor, met tot nu toe vijf slachtoffers. En op het menu staan vooral reeën en andere wilde hoefdieren. Vee, en dan met name schapen, vormt maar een klein aandeel in het dieet - vooral bij gevestigde wolven.

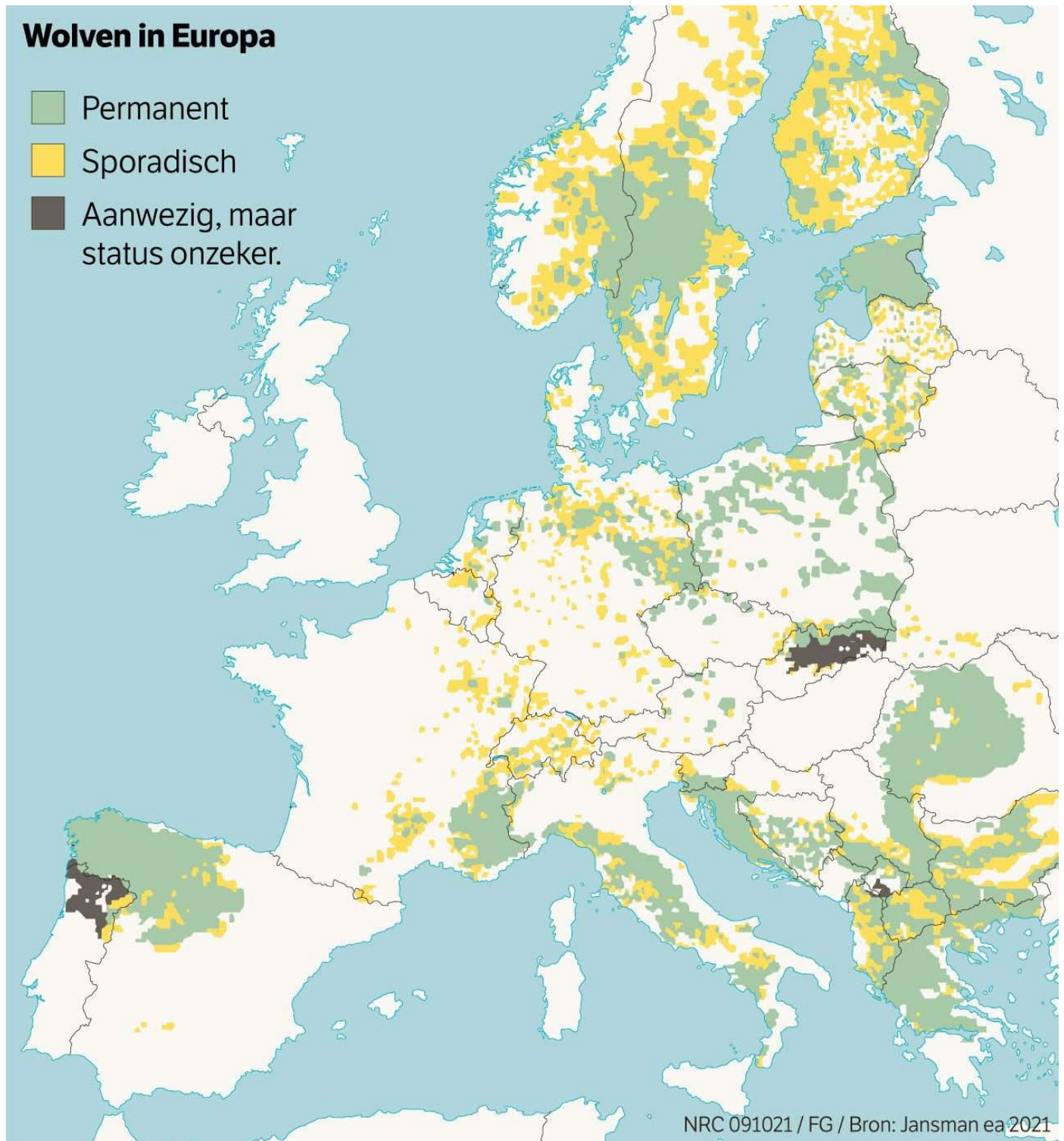
Om precies dit soort informatie hadden Rijk en provincies gevraagd. Samen werken zij namelijk aan een nieuw Wolvenplan: een beleidsplan dat beschrijft hoe mens en wolf in ons drukke land zo goed mogelijk kunnen samenleven. Het huidige Wolvenplan, dat sinds 2019 van kracht is, berust op een eerder Wagenings rapport uit 2012. „Dat ging nog uit van wolven als passanten”, vertelt Hugh Jansman, hoofdauteur van beide rapporten. „Inmiddels kun je echt spreken van een gevestigde populatie. Er was dus behoefte aan een update van de informatie.”

Subsidies en vergoedingen

Het rapport komt in een jaar waarin wolven volop in het nieuws zijn - in negatieve zin. Dit voorjaar [kopte het AD](#) dat wolven in 2020 een recordaantal schapen doodden: 291, ruim twee keer zoveel als het jaar ervoor. In juni startten boeren in Friesland met [de bouw van een wolfwerend hek](#) dat langs de hele provinciegrens zou moeten lopen. In augustus drong een wolf de hekken van Nationaal Park de Hoge Veluwe binnen, waar hij zich [te goed deed](#) aan de bijzondere kudde moeflons . En deze week [schreef de Oost-Nederlandse krant De Stentor](#) over een wolf die schapen „afslachtte”. In het artikel kwamen boeren aan het woord die zich er fel over uitspraken.

Intussen breidt de wolvenpopulatie zich gestaag uit; ieder jaar komen er nieuwe dieren de grens over, en zwervers vestigen zich. „De kans is groot dat er komend jaar drie roedels met wolven zijn”, zegt Jansman, „misschien wel vier.” In totaal passen er mogelijk achttien, maar wellicht zelfs ruim tachtig roedels in ons land, aldus het rapport. „Bijvoorbeeld in Brabant, Limburg en Drenthe. Maar er is een groot verschil tussen ecologische draagkracht en maatschappelijk draagvlak.” Niet iedereen is blij

met de wolf, wil hij maar zeggen. En dat terwijl wolven zo schuw zijn dat ze voor mensen geen reëel gevaar vormen - zeker niet in dichtbevolkt gebied. „Het risico is verwaarloosbaar klein”, zegt Jansman. „Honden zijn veel gevaarlijker.”

Dat geldt ook als het om schapen gaat: honden doden jaarlijks in ons land tussen de 5.000 tot 12.000 schapen. Maar wolven raken van oudsher een gevoelige snaar. Afschieten of zelfs maar verjagen is in strijd met Europese natuurwetgeving. Er zit niets anders op: boeren in wolvengebied zullen hun vee moeten beschermen met een elektrische afrastering, of ze kunnen speciale waakhonden inzetten. Provincies

werken aan subsidies voor dergelijke maatregelen, en aan schadevergoedingen voor als het toch misgaat.

Boer Coen Bosch uit Salland wordt er niet blij van, aldus het artikel in *De Stentor*: „Dan zeggen ze dat je hoge hekken moet plaatsen. Dat kunnen we allemaal wel doen, maar dan wordt het net een dierentuin als je door de regio rijdt. Bovendien, als daar één gaatje in zit, dan weet een wolf dat makkelijk te vinden.” Zijn collega Wim van Lenthe: „Een afrastering? Ik heb 6 hectare grond en op verschillende plekken wordt dat onderbroken door grond van burens. Nee, dat is geen optie. Laat ze de wolf maar afrasteren. Onbegrijpelijk dat dit dier een beschermde status heeft.”

Moedeloos

Jeannette van de Ven van ZLTO, de vereniging van boeren en tuinders in Zuid-Nederland, schetst een wat genuanceerder beeld. „Iedereen haalt alles uit de kast om zich aan te passen”, zegt ze. „Natuurlijk, je hebt koplopers, middenmoters en mensen die alles op het laatst nog eens gaan regelen. Maar uiteindelijk gaat iedereen aan de bak.”

Het valt de boeren wel zwaar, merkt ze op. Zo'n raster is 1,20 meter hoog, dus het is fysiek lastig het in je eentje te plaatsen. „Preventieve maatregelen moeten werkbaar en effectief zijn”, benadrukt Van de Ven, „en daarbij moeten de kosten bij de overheid liggen. Van het materiaal én van de arbeid. Boeren worden nu weleens moedeloos: ze hebben schade door bevers, zwijnen, ganzen en dan nu ook nog eens door de wolf - en zij moeten daarvan de consequenties dragen. Wij zeggen daarom: zorg dat je samen aan de slag gaat. Gebruik elkaars kracht en kennis.”

Wolvenwelpen bij een dode ree. De foto is gemaakt met een wildcamera.

Foto Marielle van Uiter

Soms ontstaan er spontaan creatieve oplossingen, vervolgt Van de Ven. „Een oudere boer plaatste een roep om hulp op sociale media”, vertelt ze. „Binnen no time had hij meer dan honderd reacties. Maar niet iedereen is zo handig met sociale media. Gelukkig is er ook de stichting Wolf-Fencing waarop boeren een beroep kunnen doen.” Maar afrasteringen zijn niet overal mogelijk, zegt ook zij. „We hebben in Brabant heel veel landbouwclaves tussen natuurgebieden in. Het is extreem lastig om alles af te rasteren - en dat is ook voor die natuurgebieden niet goed.”

Zo leuk is de natuur niet, maar we móéten er iets mee

Belangrijk is dat een nieuw Wolvenplan de boeren zorgen uit handen neemt, en ze de ruimte biedt om zelf uit te proberen wat werkt. „Het is een wankel evenwicht. Als de zaken niet goed geregeld zijn, kan de stemming heel snel omslaan”, zegt Van de Ven. „Daarom moet elk goed Wolvenplan ook een escalatieladder hebben. Een schema dat duidelijk aangeeft in welke situaties er wél ingegrepen mag worden, zodat je niet op dat moment nog eens die hele discussie hoeft te voeren. De Europese wetgeving biedt daar ruimte voor, maar de concrete invulling ontbreekt tot dusver. Dat is waar onze achterban zich steeds meer tegen afzet.”

Wolfvriendelijk

Jansman pleit er niet voor alle schapenweiden af te rasteren, maar in elk geval 's nachts de dieren binnen een wolfbestendige omheining te plaatsen. „Anders zullen er steeds wolven zijn die leren dat schapen gemakkelijke fastfood zijn, en zich er dan in gaan specialiseren”, zegt hij. „In sommige delen van Duitsland en Zweden zijn bijna geen incidenten meer, omdat zo veel boeren daar maatregelen treffen. Bij ons is dat nog de minderheid, en daarmee verplaats je het probleem naar gebieden die onbeschermd zijn.”

Jansman erkent dat het plaatsen en onderhouden van afrasteringen intensief is. Maar ook hij ziet ruimte voor creatieve oplossingen. „Gebruik dat meerwerk in je voordeel. Zet je producten in de markt als ‘wolfvriendelijk’ als je je schapen goed beschermt. Mensen zijn bereid daarvoor te betalen - dat zie je ook met streekproducten.”

En in natuurgebieden? „Daar moet je geen weerloze soorten neerzetten, zoals moeflons, maar taaiere rassen die natuurlijker gedrag vertonen”, vindt Jansman. En we moeten het beroep van herder in ere herstellen, merkt hij op. Wolven zijn zo schuw dat ze niet snel een gescheperde kudde zullen aanvallen. „Hoe mooi zou het zijn als we weer vee zouden houden op een manier die het natuurlijke systeem ten goede komt.”

Rondom de Brabantse hoogvenen staan nog maar weinig rasters rond de weiden. Maar daar komt verandering in, want een Brabants wolvenplan is in de maak, inclusief subsidieregeling. Geen overbodige luxe: het is een kwestie van tijd dat zich een vrouwtje zal voegen bij de gevestigde wolf - en dat de grijswitte uitwerpselen in de Groote Peel van een hele familie zullen zijn.

Schaapherder: 'Wolf is deel van de natuur'

Daphne van Zomeren, herder van 200 schapen op de Elspeterheide:

„Ja, de wolf loopt op ons terrein. Ik heb er nooit een gezien, maar er worden wel regelmatig keutels gevonden en ze staan soms op wildcamera's. Mijn schapen zijn nog nooit aangevallen door een wolf. Ze verblijven wel 's nachts op de hei, maar altijd binnen een elektrische omheining. Dat hebben we meteen geregeld zodra de eerste wolf hier werd waargenomen.

„Buiten op de hei kijk ik altijd goed om me heen en ben ik me ervan bewust dat mijn kudde in wolvengebied loopt. Maar ik ben er niet iedere minuut mee bezig, nee, en ik

krijg er ook niet de zenuwen van. Mijn honden zijn er ook niet steeds op gespist. Die zijn vooral bezig met de schapen.

De schapen van Daphne van Zomeren achter een wolvenwerend 'flexnet' op de Elspeterheide.

Foto Marielle van Uitert 📷

„Die vaste nachtrasters vragen wel om goed onderhoud. De onderste draad moet niet te hoog boven de grond hangen. En het verzetten van de flexibele rasters kost veel werk.

„Als schaapherder ben je bezig in de natuur als beheerder. De wolf maakt deel uit van die natuur, en daarom vind ik het belangrijk dat we naast elkaar kunnen leven. Bovendien eten wolven in deze omgeving vooral wild; ze zullen niet snel een schaap aanvallen.

„Als er meer wolven komen, dan moeten we misschien toch gaan werken met kuddebewakingshonden. Dat zou wel echt een verandering in de bedrijfsvoering betekenen. Nachtrasters hebben onze voorkeur.

„Dat de wolf er is, en dat wij dit leefgebied met elkaar delen, dat vind ik eigenlijk vooral bijzonder, en mooi voor de natuur. Ik zou er best eens eentje willen zien. Ik ben er wel nieuwsgierig naar.”

Wolvencommissie: 'Bewakingshond is geen lieverdje'

Teun Achterkamp, secretaris van de Wolvencommissie Gelderland:

„Onze commissie is ontstaan vanuit de sector zelf. Er zitten vertegenwoordigers in van LTO-Schapenhouderij, hobbyboeren, schaapherders, terreinbeheerders en gemeenten, ondersteund door de provincie Gelderland. Iedereen is het erover eens dat we zo veel mogelijk moeten inzetten op schadepreventie. Die wolf gaat niet meer weg, dus we zullen ermee moeten omgaan.

„Toen we begonnen in 2019, was er de vraag: wanneer is een maatregel goed genoeg? We zijn een tiental pilots gestart, onder schapenhouders van allerlei pluimage, om te kijken wat het beste werkte. Op basis daarvan, plus ervaringen uit Duitsland en literatuuronderzoek, hebben we vastgesteld wat hier werkt. In 2020 hebben we die naar buiten gebracht in een eerste Preventieplan. Dat plan heeft de provincie vervolgens overgenomen en er zijn inmiddels circa 45 subsidies verstrekt.

„Tot nu toe blijkt dat de maatregelen voldoen, maar er zijn wel kanttekeningen. Elektrische rasters vergen veel werk en onderhoud. Onder schapenhouders is de animo voor de subsidieregeling nog klein.

„We richten ons nu op de vraag: hoe kunnen we de animo vergroten? Sommige deelnemers aan onze pilots werken aan innovaties, zoals een rol waarmee je draden gemakkelijker kunt afwikkelen en ook weer oprollen.

„Als commissie zijn wij geen voorstander van kuddebewakingshonden. Dat zijn geen lieverdjes; die gaan niet goed samen met burens of recreanten.

„Onze commissie werkt ook met een wolvenconsulent. Die gaat langs bij schapenhouders om voorlichting te geven, te helpen met subsidies en ter plekke te kijken wat kan.”

WOLF VERDWEEN IN 1868 UIT NEDERLAND

Ooit waren wolven algemeen in vrijwel heel Europa – ook in Nederland. Maar door actieve vervolging en inperking van het leefgebied verdween de soort bijna helemaal van het toneel. De laatste Nederlandse wolf werd rond 1868 gedood in Zuid-Limburg. Al snel resteerden alleen een paar geïsoleerde populaties in Oost-Europa, Scandinavië en Italië.

Na een dieptepunt rond 1960 volgde bescherming in heel Europa. De soort kon zich weer uitbreiden, aanvankelijk vooral in Duitsland. In 2015 stak de eerste wolf de Nederlandse grens over. Er volgden er meer, vooral jonge zwervers. Maar al snel vestigde zich een paartje op de Veluwe. In 2019 werden daar de eerste jongen geboren. In 2021 kwamen er op de Veluwe nog twee gevestigde paren bij.

Enkele individuele wolven in Nederland

- GW998f waarneming
- ★ GW998f schade
- GW680f 'Naya' zenderspoor
- ★ GW680f 'Naya' schade
- GW849f 'Janka' zenderspoor
- ★ GW849f 'Janka' schade
- GW979m 'August' gevestigd
- ★ GW979m 'August' schade
- GW1625m waarneming
- ★ GW1625m schade

